

Економіка та управління підприємствами

УДК 338.246

Корнієнко Тетяна Олександрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Корниенко Татьяна Александровна

кандидат экономических наук,

доцент кафедры финансов, учета и экономической безопасности

Уманский государственный педагогический университет

имени Павла Тычины

Korniienko Tetiana

Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor of Department of Finance,

Accounting and Economic Security

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: 0000-0001-8020-0771

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ ПРОЦЕСУ
ФОРМУВАННЯ СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ
ДЕЙСТВЕННОСТИ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ СОСТОЯНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ
CONCEPTUAL BASES FOR IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF
THE PROCESS FOR FORMING THE STATUS OF ECONOMIC
SECURITY IN AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Анотація. В умовах ринкової економіки основним фактором, який визначає стан економічної безпеки, є володіння підприємством стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати його стратегічним цілям. У статті запропоновано, удосконалення процесу формування стану економічної безпеки сільськогосподарських підприємств здійснювати на основі активізації системи прийняття управлінських рішень, що ґрунтується на переході підприємств на позиції стійкого розвитку, функціональному та організаційному вдосконаленні процесу формування стану економічної безпеки, підготовці сценаріїв можливого розвитку підприємств, гнучкому варіюванню регулюючих інструментів і заходів відповідно до дії ризикових факторів, підвищенні кваліфікаційного рівня управління підприємств для успішної участі у програмах державної підтримки.

Визначено концептуальні засади підвищення економічної безпеки в сільськогосподарських підприємствах на основі переходу до стійкого розвитку, удосконалення механізму управління процесом формування економічної безпеки в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: формування стану економічної безпеки, сільськогосподарське підприємство, функціональні складові економічної безпеки, концептуальні засади формування економічно безпечного стану, сталий розвиток сільськогосподарського підприємства.

Аннотация. В условиях рыночной экономики основным фактором, определяющим состояние экономической безопасности, является владение предприятием устойчивыми конкурентными преимуществами. Эти преимущества должны соответствовать его стратегическим целям. В статье предложено, совершенствования процесса формирования состояния экономической безопасности сельскохозяйственных предприятий осуществлять на основе активизации системы принятия

управленческих решений, основанный на переходе предприятий на позиции устойчивого развития, функциональном и организационном совершенствовании процесса формирования состояния экономической безопасности, подготовке сценариев возможного развития предприятий, гибком варьированию регулирующих инструментов и мероприятий в соответствии с действия рисков факторов, повышении квалификационного уровня управления предприятий для успешного участия в программах государственной поддержки. Определены концептуальные основы повышения экономической безопасности в сельскохозяйственных предприятиях на основе перехода к устойчивому развитию, совершенствованию механизма управления процессом формирования экономической безопасности в сельскохозяйственных предприятиях.

Ключевые слова: *формирование состояния экономической безопасности, сельскохозяйственное предприятие, функциональные составляющие экономической безопасности, концептуальные основы формирования экономически безопасного состояния, устойчивое развитие сельскохозяйственного предприятия.*

Summary. *In a market economy, the main factor determining the state of economic security is the possession of an enterprise with sustainable competitive advantages. These benefits should be consistent with its strategic objectives. The article proposes to improve the process of formation of the economic security of agricultural enterprises on the basis of activation of the system of making management decisions, based on the transition of enterprises to the position of sustainable development, functional and organizational improvement of the process of formation of the state of economic security, preparation of scenarios for the possible development of enterprises, flexible regulation of regulators tools and measures in accordance with the action of risk factors, enhancement*

of qualification tion management enterprises for successful participation in the programs of state support. The conceptual bases of increase of economic safety in agricultural enterprises on the basis of transition to sustainable development, improvement of the mechanism of management of the process of formation of economic security in agricultural enterprises are defined.

Key words: *the formation of the state of economic security, the agricultural enterprise, the functional components of economic security, the conceptual basis for the formation of an economically safe state, sustainable development of the agricultural enterprise.*

Постановка проблеми. Для забезпечення довгострокового функціонування підприємств важливим є можливість досягнення визначених цілей розвитку, що неможливо здійснити при збитковості результатів господарської діяльності. У зв'язку з цим ключовими напрямками забезпечення стану економічної безпеки сільськогосподарських підприємств є: підвищення конкурентоспроможності підприємства й продукції, що воно виробляє, та підвищення стійкості обсягів виробництва і доходів. При цьому підвищення конкурентоспроможності підприємств досягається за рахунок раціоналізації співвідношення між доходами та витратами, поглиблення маркетингу, підвищення рівня виробництва продукції з вищим рівнем доданої вартості. В ефективній реалізації зазначених та інших напрямів виключна роль належить інноваціям та підвищенню інноваційного рівня виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан розвитку сільськогосподарських підприємств, зміст та значення економічної безпеки й особливості механізму формування її оптимального рівня досліджували такі вчені, як: С. М. Козюменко, Т. В. Волковець [2], Т. О. Корнієнко [4], М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк [5], Л. Ф. Соколенко [6], М. М. Федоров, П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк [7], О. М. Шпичак [8], С. О. Юшин [9],

та інші.

Проте в умовах постійних змін ринкового та природного середовища процес формування високого рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств потребує подальших досліджень.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування концептуальних засад підвищення рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні умови господарювання характеризуються посиленням процесів світової економічної глобалізації, відповідно важливим є підвищення можливостей підприємств у протистоянні в конкурентній боротьбі. При цьому слід зазначити, що мова йде не тільки про внутрішню, але й про зовнішню конкуренцію. Тому важливим є пошук можливостей модернізації виробництва та всіх складових економічної безпеки підприємств: операційної, інвестиційної, фінансової, кадрової, інформаційної та захисної.

Заради об'єктивності слід відзначити, що функціональних складових економічної безпеки в практичній діяльності налічується набагато більше. Але в результаті нашого узагальнення виділено саме цих шість наведених складових. Це означає необхідність інноваційного оновлення процесів виробництва сільськогосподарської продукції, організаційного порядку залучення та використання інвестицій, фінансового забезпечення господарської діяльності, підвищення рівня професіоналізму кадрів на всіх рівнях функціонування підприємства, розширення можливостей використання інформації та забезпечення ефективного захисту підприємства [4].

Формування та забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств передбачає прийняття і реалізацію комплексу заходів щодо зниження рівня внутрішніх та зовнішніх загроз. З

цією метою розроблено заходи зниження дії деструктивних чинників на рівень економічної безпеки аграрного сектора.

Найгострішою проблемою сільського господарства є загальне технічне і технологічне відставання (рис. 1).

Техніко-технологічна модернізація агросфери є одним із основних напрямків відновлення виробничого потенціалу. Досвід провідних країн з розвинутою аграрною сферою свідчить, що всі вони пройшли свого роду «технологічну революцію». Класичне екстенсивне землеробство витісняється точним. Широко використовуються геоінформаційні технології, багатоопераційні енергозберігаючі сільськогосподарські агрегати, селекція високоврожайних сортів рослин і виведення високопродуктивних порід тварин, створення біологічно активних кормових добавок, нових лікарських засобів для тварин, сучасні методи боротьби з хворобами тварин і рослин.

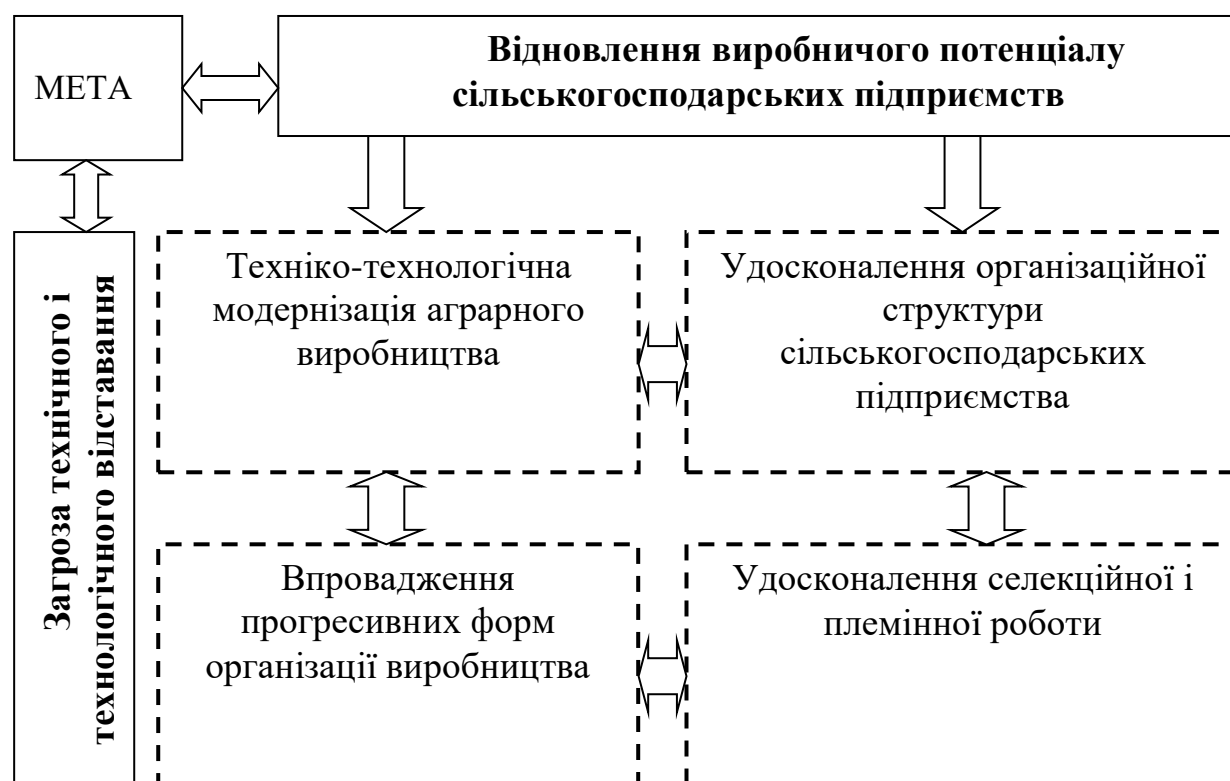

Рис. 1. Схема зниження рівня загрози «порушення відтворювального процесу»

Джерело: власна розробка автора

В Україні нині виробництво сільськогосподарської продукції не відповідає попиту переробних підприємств на певні види і обсяги сировини, а переробні сфери за досить низького рівня функціонування, відчуючи недостатню фінансову і сировинну забезпеченість, не в змозі впровадити прогресивні форми організації та управління виробництвом [1].

Для забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарського підприємства та виробництва конкурентоспроможної продукції потрібно забезпечити взаємовигідні економічні відносини між всіма структурними елементами виробництва продукції.

Основними заходами модернізації технічного та технологічного забезпечення мають бути такі:

– передбачити в програмах соціально-економічного розвитку області фінансування заходів, спрямованих на створення мережі сервісних центрів, машинно-технологічних станцій, пунктів прокату сільськогосподарської техніки в регіоні як за рахунок місцевих бюджетів, так і залучення додаткових інвестицій;

– реалізувати стимулюючі заходи для сільськогосподарських підприємств, які впроваджують екологічно чисті технології виробництва аграрної продукції, проводять модернізацію зрошувальних та осушувальних систем;

– ініціювати співпрацю на регіональному рівні виробників сільськогосподарської продукції, представників науково-дослідних установ, машинобудівного комплексу для визначення можливостей удосконалення систем меліорації з впровадженням водо-і енергозберігаючих технологій [3].

На сьогодні сільськогосподарські підприємства не мають достатньої кількості коштів, щоб покрити свої потреби. Тому нами розроблено схему

зниження рівня загрози «втрата фінансової стійкості», яка включає заходи щодо фінансового оздоровлення підприємств (рис. 2).

Рис. 2. Схема зниження рівня загрози «втрата фінансової стійкості»

Джерело: власна розробка автора

Перш за все, це заходи щодо удосконалення механізму державного управління сільськогосподарськими підприємствами, а саме:

- модернізувати комплексні регіональні програми розвитку сільських територій. Закріпити статус сільських територій з визначенням територіальних особливостей і наявних ресурсних можливостей для виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції;
- посилити практику соціального партнерства з аграрним бізнесом на рівні регіону для залучення позабюджетних коштів у розбудову інженерних мереж енерго- і газопостачання, транспортних та інформаційних комунікацій у сільській місцевості;

– передбачити підготовку бази інвестиційних проектів для залучення нових технологій виробництва з метою підвищення продуктивності, передусім фермерських господарств регіону;

– спростити доступ до програм державної підтримки аграріїв через спрощення процедури укладання форвардних контрактів, врахування цінової політики на ринку зерна;

– розроблення державної програми регулювання імпорту та експорту.

Загальнодержавна стратегія розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрної сфери насамперед має бути спрямована на забезпечення національних інтересів і балансів, по-перше, між вітчизняним виробництвом та імпортом, а по-друге, між внутрішнім споживанням й експортом. Розроблення і впровадження комплексної системи заходів щодо підтримки таких балансів на державному рівні повинні здійснюватися за допомогою митного й податкового регулювання з удосконаленням сучасного стану сільськогосподарських підприємств;

- стимулювати збільшення збуту сільськогосподарської продукції за рахунок розробки регіональних систем надання пільг для тих видів сільськогосподарської продукції, які мають значний споживчий попит у регіоні з урахуванням можливостей стимулювання експорту продукції за його межі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, удосконалення процесу формування стану економічної безпеки сільськогосподарських підприємств потрібно здійснювати на основі активізації системи прийняття управлінських рішень, що ґрунтується на переході підприємств на позиції стійкого розвитку, функціональному та організаційному вдосконаленні процесу формування стану економічної безпеки, підготовці сценаріїв можливого розвитку підприємств, гнучкому варіюванню регулюючих інструментів і заходів відповідно до дії

ризикових факторів, підвищенні кваліфікаційного рівня управління підприємств для успішної участі у програмах державної підтримки.

Література

1. Грановська В. Г. Перспективи розвитку підприємств органічного сектору. *Агросвіт*. 2017. № 3. С. 10–16.
2. Козюменко С. М., Волковець Т. В. Особливості економічного оподаткування в зарубіжних країнах. *Вісник СумДУ*. 2012. № 1. С. 11–18.
3. Козловський А. В., Мазур Г. Ф. Сучасні заходи стимулювання розвитку агропромислового виробництва в Україні. *Агросвіт*. 2017. № 8. С. 12–18.
4. Корнієнко Т. О. Управління фінансовою безпекою на підприємстві. *Інноваційна економіка*. 2013. № 8. С. 350–353.
5. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК*. 2006. № 4. С. 3–10.
6. Соколенко Л. Ф. Зарубіжний досвід оподаткування аграрного сектора економіки. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 4. С. 55–59.
7. Федоров М. М., Саблук П. Т, Месель-Веселяк В. Я. Трансформація земельних відносин до ринкових умов. Київ : ННЦ "ІАЕ", 2009. 115 с.
8. Шпичак О. М. Економіко-організаційні проблеми якості сільськогосподарської продукції та продовольства. *Економіка АПК*. 2010. № 11. – С. 51–59.
9. Юшин С. О. Інвестиційно-інноваційна модель аграрного розвитку як похідна внутрішньої і зовнішньої політики держави. *Агроінком*. 2012. № 4–6 С. 31-34.

References

1. Hranovska V. H. (2017), Perspektyvy rozvytku pidpryiemstv orhanichnoho sektoru. Ahrosvit. no. 3. PP. 10–16.
2. Koziumentko S. M., Volkovets T. V. (2012), Osoblyvosti ekonomichnoho opodatkuвання v zarubizhnykh krainakh. Visnyk SumDU. no. 1. PP. 11–18.
3. Kozlovskyi, A. V., Mazur, H. F. (2017), Modern measures to stimulate the development of agro-industrial production in Ukraine, Ahrosvit, no. 8. PP. 12–18.
4. Korniienko T. O. (2013), Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu na pidpryiemstvi. Innovatsiina ekonomika. no. 8. PP. 350–353.
5. Malik, M. Y., Shpykuliak, O. H. (2006), The development of entrepreneurship in the agricultural sector, Ekonomika APK, no. 4. PP. 3–10.
6. Sokolenko L. F. (2017), Zarubizhnyi dosvid opodatkuвання ahrarnoho sektora ekonomiky. Biznes-Inform. no. 4. PP. 55–59.
7. Fedorov M. M., Sabluk P. T, Mesel-Veseliak V. Ya. (2009), Transformatsiia zemelnykh vidnosyn do rynkovykh umov. Kyiv : NNTs "IAE", 115 p.
8. Shpychak O. M. (2010), Ekonomiko-orhanizatsiini problemy yakosti silskohospodarskoi produktsii ta prodovolstva. Ekonomika APK. no.11. PP. 51–59.
9. Yushyn S. O. (2012), Investytsiino-innovatsiina model ahrarnoho rozvytku yak pokhidna vnutrishnoi i zovnishnoi polityky derzhavy. Ahroinkom. no.4–6. PP.31-34.